

Debatt

LENNART BODSTRÖM:

Kommentar till TCO-undersökningen

Svensk Tidskrift har ägnat två temanummer åt TCO. Det är frågan om en, milt uttryckt, kritisk betraktelse av organisationens verksamhet. Kritiken har getts ett sken av saklighet genom en enkätundersökning man låtit SCB med helt felaktiga utgångspunkter genomföra bland TCO-förbundens medlemmar. Då Svensk Tidskrift säger sig ha låtit utföra undersökningen, är tomt detta en oriktig uppgift. Undersökningen har i stället beställts och bekostats av något som heter "Forum för samhällsdebatt", en företeelse om vilken det inte föreligger någon närmare allmän kännedom, vare sig i fråga om vilka som är medlemmar i detta "forum" eller varifrån det erhåller medel för sin verksamhet. Eftersom framställningen i flera avseenden bygger på felaktigheter och förenklingar i fråga om TCOs verksamhet är jag tacksam över att vid artikelseriens slut få göra några kommentarer.

När TCO bildades år 1944 genom en sammanslagning av en centralorganisation för privat anställda tjänstemän och en centralorganisation för anställda i offentlig tjänst var det för att med större styrka och större effektivitet kunna företräda tjänstemännen i samhällsfrågor än om organisationerna uppträdde var för sig. Nödvändigheten av en stark samhällsbevakning följer av att en rad för de fackliga organisationerna viktiga frågor inte kan lösas i förhandling med motparten; exempelvis frågor som rör sysselsättning, skatter och utbildning. Samhällsfrågorna har alltsedan starten varit TCOs uppgift. Detta borde ha framhållits i Svensk Tidskrift, om avsikten varit att ge korrekt information.

TCO är en partipolitiskt obunden organisation. Detta är inte inskrivet i TCOs stadgar utan bygger på vårt faktiska uppträdande.

Det är därför anmärkningsvärt att SCB ställt följande fråga: "TCO är enligt sina stadgar en partipolitiskt obunden organisation. En del anser dock att TCO under senare tid har övergivit sin partipolitiska obundenhet. Tycker ni att det finns fog för denna uppfattning? Försök att svara med något av följande alternativ: Ja, i hög grad; Ja, i någon mån; eller Nej, inte alls".

Här vilseleder SCB de intervjuade genom att påstå att TCOs stadgar innehåller en bestämmelse av visst slag. Man låter sedan förstå att en del menar att TCO bryter mot detta stadgande, som i själva verket inte existerar. Den intervjuade tillfrågas därefter om sin inställning till det förmenta stadgebrottet. Tre svarsalternativ anges, varav två innebär instämmande i att den politiska obundenheten övergivits och det tredje innebär att så inte alls skett. Svaren som erhöles på denna förhoppningsvis oavsiktligt vilseledande fråga är sedan omständligt bearbetade och kommenterade. Det är svårt att tänka sig en mer meningslös "analys".

Inom TCO och TCO-förbunden är drygt 100 000 medlemmar aktiva i den meningen att de innehar något förtroendeuppdrag. Ca 20 000 lämnar sina uppdrag under ett år samtidigt som 20 000 tillkommer. Medlemmar med olika uppdrag har i första hand möjligheter att påverka TCO. För den enskilde medlemmen är det kanske den säkraste vägen att få ett inflytande att låta sig väljas till ett förtroendeuppdrag inom sin fackliga organisation. Andra vägar som står öppna är att skriva motioner, vara aktiv på möten eller skriva artiklar, insändare m m i förbunds- och dagspress. Andra vägar finns det knappt för den enskilde medlemmen att påverka sin organisationspolitik på, varken i TCO eller någon annan sammanslutning.

För att få ett inflytande måste man alltså vara aktiv i någon form. Enligt SCB-undersökningen anser drygt 10 procent av TCOs medlemmar, dvs ca 100 000, att de har goda möjligheter att påverka TCOs politik. Detta kan tyckas vara ett alltför litet antal, men som Nils Elvander, som i övrigt är så negativ mot TCO, påpekar i sin artikel torde det vara fråga om ungefär samma förhållande i andra organisationer. Efter att Elvander konstaterat detta går han raskt över till att enbart diskutera enskilda medlemmars inflytande i TCO och finner detta bristfälligt. Men en sådan diskussion har föga intresse om man inte kan visa att inflytandet är sämre i TCO än i andra organisationer. Och detta är ju knappast troligt enligt Elvanders egna ord.

Frågan om hur samhällets och näringslivets behov av kapital skall tillgodoses är komplicerad. Som Östen Bohlin framhåller är kunskapen låg i alla läger. Inte desto mindre anser Östen Bohlin det meningsfullt att med en enda enkel fråga låta intervjupersoner ta ställning till frågan om löntagarfonder skall ägas kollektivt eller om var och en skall äga och disponera sitt kapital själv. Frågan är formulerad som om alternativet till att fackföreningsrörelsen skulle äga och disponera medel vore att den enskilde löntagaren fritt skulle kunna disponera medlen. Men det är ju inte detta det är fråga om. Som påpekats i näringslivets egen utredning "Waldenströmsrapporten" och i Kapitalmarknadsutredningen är det stora samhällsproblemet hur vi skall få fram tillräckligt med kapital för den nödvändiga utbyggnaden av vår industri. Som bekant ställs det betydande anspråk på industrin under de närmaste åren. Det gäller alltså att öka tillgången på kapital, att öka sparandet om man så vill, dvs att

minska utrymmet för konsumtion. Hur detta skall gå till kan man ha olika uppfattningar om. Helt naturligt vill de nuvarande ägarna att det skall ske enbart genom att vinsterna får öka på lönernas bekostnad. Från löntagarhåll har vi pekat på möjligheten att löntagarna avstår från att ta ut en del av sina löneökningar för konsumtionsändamål för att i stället placera det som löntagarkapital i näringslivet. Vilken metod man än väljer är det ändå löntagarnas krav på omedelbar konsumtion som måste stå tillbaka. Att då gå ut med enkäter där man förespeglar intervjuoffren att alternativet till kollektivt ägda fonder är att vederbörande själv får äga och disponera ett kapital utöver sin lön är att göra saken för enkel. Det är förvånande att SCB deltagit i en verksamhet som helt saknar ambitionen att förbättra förställesen för innebörden av denna viktiga samhällsfråga.

Nils Elvander har tagit på sig uppgiften att under rubriken "Behövs TCO" bena upp begreppet partipolitisk neutralitet. Han konstaterar att begreppet har tre dimensioner. Efter detta vetenskapliga kraftprov konstaterar Elvander att TCO såväl personellt som ideologiskt är knutet till det socialdemokratiska partiet. Argumenteringen för detta motiverar Elvander med vetenskapligt pregnanta uttryck som "det tycks som", "allmänt omvittnat", "sporadiska iakttagelser", "gissningar", "många tycker" osv. Efter alla dessa "tro" och "gissningar" om brister i TCOs partipolitiska neutralitet kommer Elvanders känsloliv i svallning och organisationen börjar fylla honom med "motvilja" och han finner därför att den bör "försvinna".

Elvander är helt utan faktaunderlag för sina beskyllningar mot TCO. I stället fortsätter han den ryktesspridning om TCO som

han inlett på andra håll i pressen, tex i Göteborgs-Posten 13 augusti i år och i vilken tidning han uppmanats att bevisa sina påståenden, något som han nogsnamt underlåtit.

TCO sysslar som ovan framhållits med samhällsfrågor. I dessa råder en mycket hög enighet mellan de anslutna förbunden. Åren 1974-1977 hade TCO-styrelsen 155 sammanträden. De ärenden som där behandlades finns registrerade i 2 817 paragrafer. Reservationer anmäldes i 25 fall. Reservationerna följer inget bestämt mönster i den meningen att vissa styrelseledamöter oftare än andra reserverat sig eller att reservationerna avsett någon samhällsfråga av större vikt. Mot den bakgrunden är det obegripligt varför Elvander föreslår TCOs uppdelning på många organisationer. Om våra förbund i praktiken visat sig ha överensstämmande uppfattningar i samhällsfrågor är det svårt att se varför dessa skulle formuleras och föras ut till offentligheten av många

styrelser betjänade av många kanslier. Vad skulle TCO-förbundens medlemmar eller allmänhet och statsmakter ha att vinna på en sådan uppdelning? För övrigt präglas den elvanderska uppdelningen i "beståndsdelar" av en total begreppsförvirring. PTK betecknas exempelvis som ett vertikalt industriförbund, medan PTK i verkligheten är en förhandlingskartell bestående av två vertikalt uppbyggda förbund och 12 yrkes- eller utbildningsorganisationer.

Elvander låter sig gärna framställas som vetenskaplig expert på organisationsväsen. Bakgrunden till detta är främst ett arbete från 1960-talet som innehåller en översiktlig beskrivning av de svenska intresseorganisationerna. I den nu presenterade artikeln finner sig Elvander emellertid långt bort från fakta. Det överlägsna tonfallet i hans framställning ger ingen anledning att ändra det omdömet.

EDMUND RAPAPORT:

Avdelningschefen vid Statistiska Centralbyrån, Edmund Rapaport, bemöter de påståenden om SCB som Lennart Bodström gjorde i intervjun i Svensk Tidskrift nummer 10:1978.

Kommentar till Lennart Bodström

Att en av frågorna i SCB:s undersökning inlettts med upplysningen att TCO "enligt sina stadgar" är partipolitiskt obunden är formellt felaktigt men saknar reell betydelse för undersökningen. Här skall endast ännu en gång påpekas att TCOs partipolitiska obundenhet är så allmänt känd och officiellt fastslagen av TCO att utformningen av frågan inte kan ha haft någon betydelse för de intervjuades svar. Bodströms omdöme att SCB genom formuleringen ifråga vilselett de intervjuade är oberättigat.

Likaså vänder jag mig mot Bodströms underskattning av intervjupersonerna. Enligt honom har de inte möjlighet att tänka igenom en rad komplicerade samhällsfrågor som intervjun kan gälla därför att de snabbt skall ta ställning. Frågor av den typ som ingår i SCBs undersökning förutsätter att intervjupersonen har en uppfattning. Intervjupersonen har också möjlighet att svara att han inte har det (vet inte svaren), vilken möjlighet som bekant många har begagnat sig av. Sedd mot denna bakgrund framstår Bodströms beskrivning av intervjusituationer – att någon plötsligt dras från ett TV-program för att besvara frågor – som irrelevant. Bodströms karikerande beskrivning är både nedvärderande och saknar trovärdighet. SCBs intervjuare har dock en ingående utbildning och ofta en lång erfarenhet

– genomsnittlig anställningstid ligger mellan 5 à 6 år. Den utbildningen sysslar till stor del med intervjusituationer och hur man bemästrar dessa för att få riktiga svar. Intervjuarkåren har ett anseende om kunnighet, takt och gott omdöme.

En annan sak är att hela undersökningen på sätt och vis kan ses som en temperaturtagning under pågående samhällsdebatt och att den pågående debatten, informationen m m kan påverka personens framtida ställningstagande. Hur resultaten av en kartläggning av den förhållandevis enkla typ som SCB-undersökningen utgör skall tolkas är en angelägen och intressant fråga. Den överlämnar jag dock åt Bodström och andra att behandla.

Bodström föreslår att missnöjda medlemmar vänder sig till sin fackorganisation i stället för att organisationerna får upprepade påstötningar via opinionsundersökningar. Han glömmer dock att en opinionsundersökning – med sin speciella karaktär som naturligtvis måste beaktas när man bedömer resultaten – åtminstone i ett avseende är överlägsen en direkt hänvändelse. En intervjuperson är och förblir anonym för alla parter. Han eller hon kan uttrycka sin åsikt utan att behöva ta hänsyn till ev direkta effekter för sin egen person.

Kommentar från redaktionen

Lennart Bodströms genmäle fordrar en kommentar. Svensk Tidskrift tog i sin TCO-serie upp två huvudfrågor. Hur ser TCO-medlemmarna på sin organisations partipolitiska obundenhet och i vilken utsträckning anser de att TCOs uttalanden i skilda samhällsfrågor är representativa för medlemmarna.

I tidigare debatter har många utanför TCO haft åsikter om dessa förhållanden. Medlemmarnas synpunkter har mera sporadiskt kommit fram i insändare och motioner till TCO-förbundens kongresser och stämmor. En representativ undersökning utförd av Statistiska Centralbyrån måste anses ge ett bättre svar på dessa frågor än vad hittills redovisats.

Lennart Bodström gör i sitt genmäle en annan värdering. Politiseringsfrågan har enligt hans mening fått felaktiga utgångspunkter. När SCB i sin fråga till de intervjuade gjort påståendet: "TCO är enligt sina stadgar en partipolitiskt obunden organisation", är det inte nog med att man startat undersökningen på felaktiga premisser, man har till yttermera visso vilselett de intervjuade. Detta har, menar Lennart Bodström, i sin tur lett till att SCB-analysen blivit helt meningslös.

Han säger i sitt genmäle: "TCO är en partipolitiskt obunden organisation. Detta är inte inskrivet i TCOs stadgar utan bygger på vårt faktiska uppträdande." Samma sak uttrycks i TCO-utredningen TCO i samhället (juni 1978) på följande sätt: "När TCO bildades var det "en självklarhet att centralorganisationen skulle vara partipolitiskt obunden varför detta inte behövdes regleras i stadgarna". Mot bakgrunden av dessa två citat måste man ha överseende med det fel frågeställarna gjort sig skyldiga till. SCBs sta-

tistiker säger också "att utformningen av frågan inte kan ha haft någon betydelse för de intervjuades svar".

Lennart Bodström tar inte upp en debatt i sakfrågan. Hans genmäle representerar en debatteknik, som har tillämpats av TCO-ledningen i flera sammanhang. Det är Lennart Bodströms inställning i sakfrågan som gör det nödvändigt att föra debatten vidare.

På en punkt är Lennart Bodström och Svensk Tidskrift helt eniga. Det krävs aktiva insatser från TCO-medlemmarnas sida för att påverka organisationens ställningstaganden i samhällsfrågor. Medlemmarna måste aktivera sig, ställa upp till val till förtroendeposter, vara aktiva på möten, skriva artiklar och motioner. Det är vår förhoppning att Svensk Tidskrifts debatt och alla andra debatter skall medverka till en aktivering av de många medlemmar som inte delar TCO-ledningens syn i en rad samhällsfrågor.

Slutligen ett klarläggande beträffande Svensk Tidskrifts och Forum för Samhällsdebatts samarbete. Forum för Samhällsdebatt, FSD, vars styrelse är sammansatt av lika många center- och folkpartister respektive moderater, uppdrog våren 1978 åt Statistiska Centralbyrån, SCB, att vid partisympatiundersökningen ställa tilläggsfrågor rörande de borgerliga sympatisörernas inställning till samverkan mellan de icke-socialistiska partierna. Det var den tredje undersökningen av detta slag FSD lät utföra.

Samtidigt hade Svensk Tidskrift planerat en artikelserie kring TCO och den påstådda politiseringen. Mycket har påståtts i denna debatt. Påståenden som gällt graden och arten av en politisering, TCO-uttalandenas representativitet eller medlemmarnas möjligheter att påverka organisationens ställningstaganden i tunga samhällsfrågor. I det läget

syntes det värdefullt att med hjälp av en statistiskt representativ undersökning få fastslaget vad TCO-medlemmarna ansåg.

Undersökningen skulle emellertid få en sådan omfattning att den ej kunde redovisas i några tidskriftsartiklar. En överenskommelse träffades därför om att FSD skulle

svara för såväl undersökningen som för publiceringen. Svensk Tidskrift skulle å sin sida publicera sammandrag.

Då Svensk Tidskrift som ett fristående partipolitiskt obundet organ liksom FSD har borgerlig samverkan på sitt program är ett samarbete naturligt.

Med detta häfte av tidskriften följer ett inbetalningskort
avseende prenumerationsavgiften **60: - kronor för år 1979.**
(Prenumerationspris för pensionärer: **50: -**).